

Västra Götalandsregionen

Datum: 2024-10-23

Guide

Processvisualisering – Att rita processer

Innehåll

Om guiden.....	3
Syfte med dokumentet	3
Målgrupp.....	3
Avgränsning	4
Målsättning.....	4
Principer	5
Bakgrund/Historia.....	5
Olika sätt att rita processer.....	7
Allmänna sätt att rita processer	7
VGR:s sätt att rita processer.....	8
Syftet med processvisualisering.....	9
Visa en process i sitt sammanhang	9
SIPOC	9
VGR system	10
Följa en process.....	11
Enkla flöden	12
Vanliga flöden.....	12
Detaljera, analysera eller utveckla en process	14
VGR system	14
Detaljeringsgrad	14
Kartläggning.....	15
Automatisera en process	15
Simulering och optimeringsberäkning	16
Stödja flera syften med lager	16
Detaljer i lager.....	16
Notation - Symbolspråk	19
Principer för notation - symbolspråk	19
Allmänt.....	19
Relationspilar – linjer mellan symboler	19
Simbanor och HUKI	20
Hänvisning till mer information.....	21
Vägval, beslut.....	22
Bilaga 1	24
Processbeskrivningsnivåer	24

Om guiden

Enligt Västra Götalandsregionens (VGR) ledningssystem är VGR:s inriktning att arbeta processororienterat. Det ger möjlighet att se hela arbetsflödet och också i förlängningen förbättra dessa för att skapa effektiva processer.

Processer kan beskrivas i ord och text men ofta finns också behov av att åskådliggöra processen i bild – att visualisera processen. I vardagligt tal pratar man om att rita processer och att kartlägga processer. Bilden av en process kallas därför ofta processkarta men ord som processmodell och processchema används också.

Med processvisualisering avses här att åskådliggöra en process i bild.

Syfte med dokumentet

Denna guide har fyra syften

1. Bidra till snarlika processkartor inom VGR så att kartorna kan tolkas och förstås över hela VGR med låg risk för missförstånd.
2. Bidra till att enskilda processkartor förstås av den avsedda mottagargruppen, tolkas på samma sätt av olika individer inom mottagargruppen och därmed minskar risken för missförstånd.
3. Underlätta för dem som ritat processer som genom att följa riktlinjen slipper utreda vilket sätt som ska användas eller hitta på eget sätt att rita.
4. Förklara för- och nackdelar med olika sätt att visualisera processer.

Målgrupp

Denna guide riktar sig till dem som ritat processer för VGR.

Avgränsning

Denna guide omfattar endast visualisering av processer, det vill säga att åskådliggöra en process i bild.

Vad som ska beskrivas i processer, dvs bildens innehåll, inkluderas inte här utan endast hur sådant beskrivande görs i bildform. Vägledning till processbeskrivning finns i en egen guide. Från den hämtas de olika beskrivningsnivåerna i bilaga 1.

<https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs/6975-1588505266-40/surrogate/Processbeskrivning%20-%20Guide.pdf>

Arbete med processer eller organisering av processarbete inkluderas inte heller här. Vägledning till processarbete finns i en egen guide. <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs/6975-1588505266-39/surrogate/Processarbete%20-%20Guide.pdf>

Närmare beskrivning av processbegreppet eller processorientering inkluderas inte heller här. Sådan beskrivning finns i egen guide. <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs/6975-1588505266-43/surrogate/Processorientering%20-%20Guide.pdf>

Denna guide tar hänsyn till VGR:s utpekade verktyg och IT-stöd för processvisualisering och till VGR:s visuella profil. Ambitionen är att guiden inte ska behöva ändras när verktyg förändras eller visuell profil utvecklas.

Målsättning

För att uppnå guidens syften och för att fungera över tid i VGR siktar guiden mot följande mål.

- Processkartorna ska vara **enkla** att läsa, att kommunicera, att rita och att förvalta. Vägledande ord är: fungerande, praktiska, intuitiva, tilltalande och igenkännande
- Processkartorna ska vara **tillräckliga** för att tillgodose behovet. Vägledande ord är: användbara, systematiska och tillgängliga.
- Det ska vara **enkelt att förvalta stöden** för processvisualisering
- Det ska gå att skapa **olika processkartor för olika behov**, för olika målgrupper med olika förförståelse
- Processkartor ska kunna presenteras på **olika format** av skärmar. Där behov finns av att skriva ut processkartor på papper ska det vara möjligt.

Principer

För att nå de satta målen utgår guiden från ett antal principer.

1. Undvik, i möjligaste mån, speciella inställningar och konfigurationer av de verktyg vi använder för att rita processer. Då känner vi igen oss från andra situationer, vi slipper underhålla inställningar och konfigurationer, vi får automatiska uppdateringar och moderniseringar av grafiska element när verktygen uppdateras. Många gånger ges också möjlighet att använda mallar och färgprofiler som VGR tagit fram för dessa verktyg för andra sammanhang. Med ”i möjligaste mån” menas att vid starka behov kan speciella inställningar, konfigurationer eller särskilda mallar accepteras om kostnad för förvaltning av dessa kan motiveras.
2. Om färger ska väljas följes färgsättningen i det mest tongivande verktyget samt VGR:s visuella profil och de färger som används där.
3. Grafiska element ska vara enkla, tydliga och utan störande egenskaper och lätta att urskilja.
4. Grafiska element ska bidra till intuitiv förståelse både enskilt och i samverkan med andra grafiska element.

Bakgrund/Historia

Olika verksamheter i VGR har jobbat med processvisualisering i olika omfattning, under lång tid, på många olika sätt, i många olika syften, med olika verktyg och under påverkan av olika metoder och teorier. Några försök till samordning har gjorts tidigare men utan bestående effekt. Där det idag finns gemensamma modeller för processarbetet är regleringen av visualisering mycket begränsad.

Några år in på 2000-talet beslutades att verktyget QPR Process Designer skulle vara verktyget för att visualisera processer. VGR tog fram utbildning i användning av verktyget samt en handbok i processutveckling och pekade ut några ansvariga för förvaltningen. Utan regiongemensam styrning och ledning rann dock arbetet långsamt ut i sanden. Sedan början av 2010-talet har förvaltningsarbetet legat på ett minimum och begränsats till att hålla verktyget och dess användningsmiljö tillgängligt för de som fortfarande, men utan nämnvärd samordning, använder verktyget.

Den processvisualisering som förekom år 2020 var utan regional samordning.

2020 påbörjades ett försiktigt arbete att samordna stöd till processarbete i VGR. Verktygslådan för processarbete ses över så att metoder, IT-stöd och rekommendationer hänger ihop och kan tillgodose VGR:s olika behov för olika delar såväl som för helheten.

Hösten 2024 har samordningen avvecklat QPR Process Designer; mallar för att rita processer i Powerpoint och Visio är framtagna; verktyget 2c8 Apps är introducerat; och en samordnad och gemensam syn på processvisualisering sprider sig långsamt i VGR.

Olika sätt att rita processer

Det finns många olika sätt att rita processer och alla sätt har sina för- och nackdelar. Eftersom de bakomliggande anledningarna till att man ritat en process varierar kommer det också att variera vad som är bästa sätt att rita processen. Det finns, och behöver finnas, flera olika sätt att rita processer. Det gäller därför att få dessa olika sätt att, något så när, fungera tillsammans.

Allmänna sätt att rita processer

Runt om i världen visualiseras processer. Olika standarder, notationer och metoder har över tid använts i olika sammanhang för olika syften. Någon dominerande standard i världen eller i Sverige för allmän processvisualisering finns dock inte. Den formella standard som fått störst spridning är den notation som ingår i BPMN, Business Process Model and Notation, version 2.0. Att BPMN 2.0 inte slagit igenom inom på alla områden beror förmodligen till stor del på att människor är kreativa, gärna hittar på egna sätt ihopsatta av sådant man sett och tycker om och inte vill begränsas av andras regler, kanske för att man inte känt till, lärt sig eller förstått hur BPMN fungerar. Den viktigaste anledning till att BPMN inte slagit igenom överallt är dock troligen att den ofta uppfattas som ”ingenjörssaktig” och ”inte för vanliga människor”. Eftersom det omdömet bygger på personliga uppfattningar är det svårt att argumentera mot. Det går att påstå att alla strukturerade processvisualiseringar kan uppfattas som ”ingenjörssaktiga” helt enkelt för att de är strukturerade. Det går också se att många syften med processvisualisering kommer från IT och andra ”ingenjörssaktiga” områden. För enklare nivåer av processvisualisering är skillnaden mellan BPMN och föreslagna alternativ dock väldigt liten. Den lilla skillnaden till trots fortsätter BPMN att, i några sammanhang, uppfattas som ”ingenjörssaktigt” vilket leder till att människor i målgruppen ibland inte ens försöker läsa kartan.

Vid sidan av alla försök till standarder har det vuxit fram en ospecificerad grupp av sätt att visualisera processer. Inslag från olika standarder, metoder, verktyg och modeller smälter ihop med post-it-lappar, simbanor och symboler till något som uppfattas som ”mindre ingenjörssaktigt”. ”Lite fêskar och streck” som någon beskrev det. Detta allmänna sätt att visualisera processer har stora likheter med IDEF0, UML, Volvos metodbas Alfa, MBM-metodiken och flera andra standarder, inte minst BPMN, men är inte specificerat. Det finns alltså i många varianter. I samma stund som VGR, för igenkännandets skull, preciserar detta

ospecificerade allmänna sätt finns dock risken att omdömet blir att det är för ”ingenjörsaktigt”.

VGR:s sätt att rita processer

För att tillgodose olika behov av processvisualisering har VGR valt att dels följa BPMN 2.0 dels specificera ytterligare två aningen olika symboluppsättningar.

VGR har alltså tre olika symboluppsättningar:

- VGR enkel
- VGR system
- VGR BPMN

”VGR enkel” är en uppsättning symboler för att rita enkla flöden av aktiviteter att följa. Symboluppsättningen ”VGR system” är avsedda att användas när processerna behöver lite mer struktur och detaljer för att de ska analyseras, förklaras, utvecklas eller samverka med andra processer i ett system av kartor. Både VGR enkel och VGR system bygger på det allmänna ospecificerade sättet. VGR system har också stora likheter med den symboluppsättning som användes under tiden med QPR Process Designer.

Tillsammans med ”VGR BPMN”, som är symbolerna från BPMN 2.0 men med VGR:s färger, utgör ”VGR enkel” och ”VGR system” den rekommenderade ”paletten” för att rita processer. Färger och former på ungefär samma sätt gör att processkartorna från de tre symboluppsättningarna blir snarlika och bidrar till minskat missförstånd.

De tre uppsättningarna av symboler är avsedda att kombineras på några olika sätt. ”VGR enkel” har många frihetsgrader. ”VGR system” är mer reglerad men har några olika möjligheter för att möta olika behov. ”VGR BPMN” ska följa standarden BPMN 2.0.

VGR:s symboluppsättningar framgår av mallar och exempel.

Syftet med processvisualisering

Processer visualiseras på olika sätt beroende på vad syftet med processkartan är. Ibland är det själva aktiviteten att kartlägga processen som är huvudsyftet.

Syftet med processkartan eller processkartläggningen kan formuleras väldigt olika. Denna guide förenklar genom att gruppera alla dessa olika syften i fyra olika syftesgrupper.

- Visa en process i sitt sammanhang
- Följa en process
- Detaljera, analysera, utveckla eller förklara en process
- Automatisera en process

Inom Verksamhetsarkitektur och Enterprise Architecture (EA) ingår processer som en av flera delar för att beskriva verksamheten. Den här guiden gör inga anspråk på att tillgodose de behov av processvisualisering som Verksamhetsarkitektur eller EA har. Å andra sidan är det möjligt att de kan tillgodose flera av sina behov av processvisualisering med det som anges här.

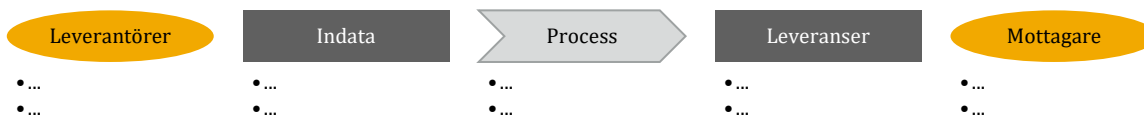
Visa en process i sitt sammanhang

Att visa processen i sitt sammanhang kan göras på flera olika sätt. Oftast görs det som text kompletterat med en enkel schematisk bild. Den schematiska bilden snarare representerar processen än illustrerar den och kan därför göras på många olika sätt.

För att visualisera en process i sitt sammanhang behöver den minst vara beskriven till beskrivningsnivå 2 (Se bilaga 1).

SIPOC

En allmän metod för övergripande beskrivning av processer är SIPOC. Namnet är en akronym för de engelska orden supplier, input, process, output, customer. Det är också dessa som tydliggörs med SIPOC. Det går att göra SIPOC som ren text men om man har behov av en bild, till exempel för kommunikation, kan följande upplägg användas.

Figur 1 SIPOC ritad med anpassad SmartArt Vågrät punktlista

Gör så här:
 Bilden är skapad med SmartArt som finns till exempel i Powerpoint och Word. Den SmartArt som används heter Vågrät punktlista. Formerna för Leverantör, Process och Mottagare är därefter ändrad med funktionen Byt figur.

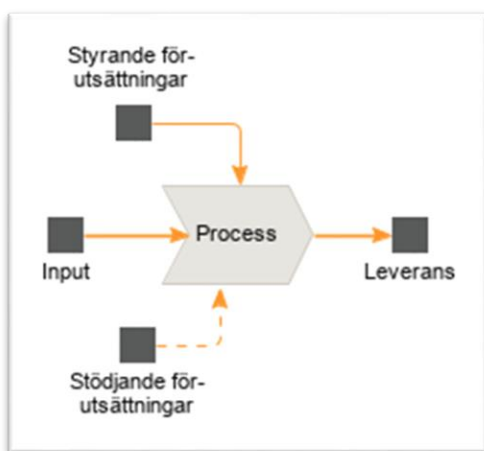
Här kan leverantörer och mottagare vara både intressenter och andra processer.

Mer om SIPOC finns här: <https://insidan.vgregion.se/stod-och-tjanster/amnen-a-o/processarbete/mallar/>

VGR system

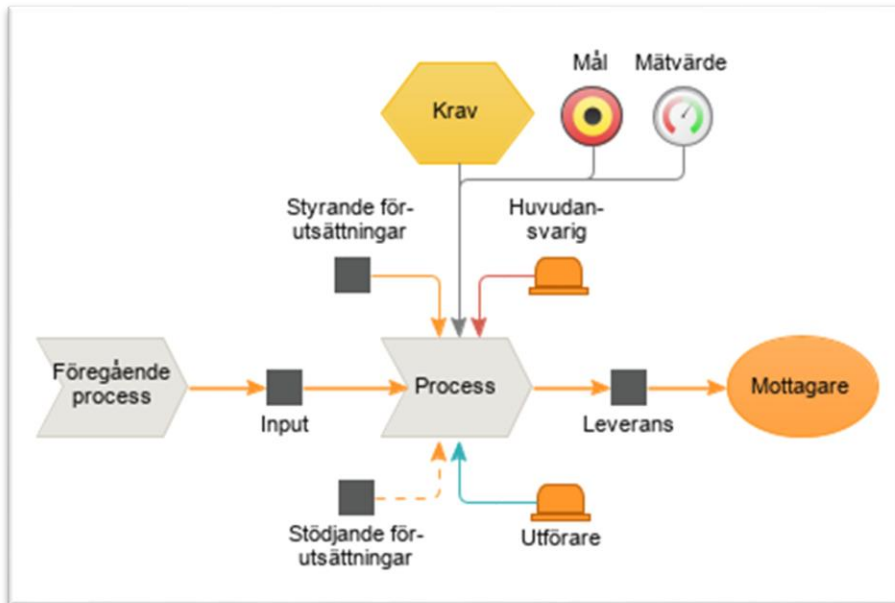
Att visualisera processen övergripande med VGR system bygger på principen flöde från vänster till höger, styrande ovanifrån och stödjande nerifrån

Bilderna nedan är ritade i verktyget 2c8 Modeling Tool.

Figur 2 IDEFO-inspirerad visualisering av process med sina gränssnitt

Det går enkelt att komplettera denna bild med mer information om det finns behov av det.

Figur 3 Visualisering av process med gränssnitt kompletterad med mer information

Det är lätt att man vill visa för mycket samma bild. Det kan vara bättre att låta den tillagda informationen finnas med som text istället.

Följa en process

En av de vanligaste anledningarna till att rita upp en process är att man vill ha en bild som någon ska följa för att utföra processen rätt. Det är alltså processtegen och dess ordning inne i processen som är det viktiga. För att visualisera en process med syftet att den ska följas ska den vara beskriven till nivå 4 eller mer. (Se bilaga 1).

Information om processens syfte, styrande och stödjande förutsättningar kan anges som text. Processens inleverans och utleverans ska dock helst ritas ut i bilden.

Standard är att flödet går från vänster till höger för att passa presentation på en datorskärm. Om presentationen ska göras på en mobilskärm eller på papper kan ett flöde uppifrån och ner vara att föredra.

Enkla flöden

Riktigt enkla flöden kan göras med SmartArt, en funktion som finns i till exempel Word och Powerpoint..

Gör så här

Använd SmartArt: Enkelt sparrprocessdiagram för flöden från vänster till höger eller Smart Art Lodrätt sparrlista för flöden uppifrån och ner.

Figur 4 Enkelt flöde ritat med SmartArt Enkelt sparrprocessdiagram

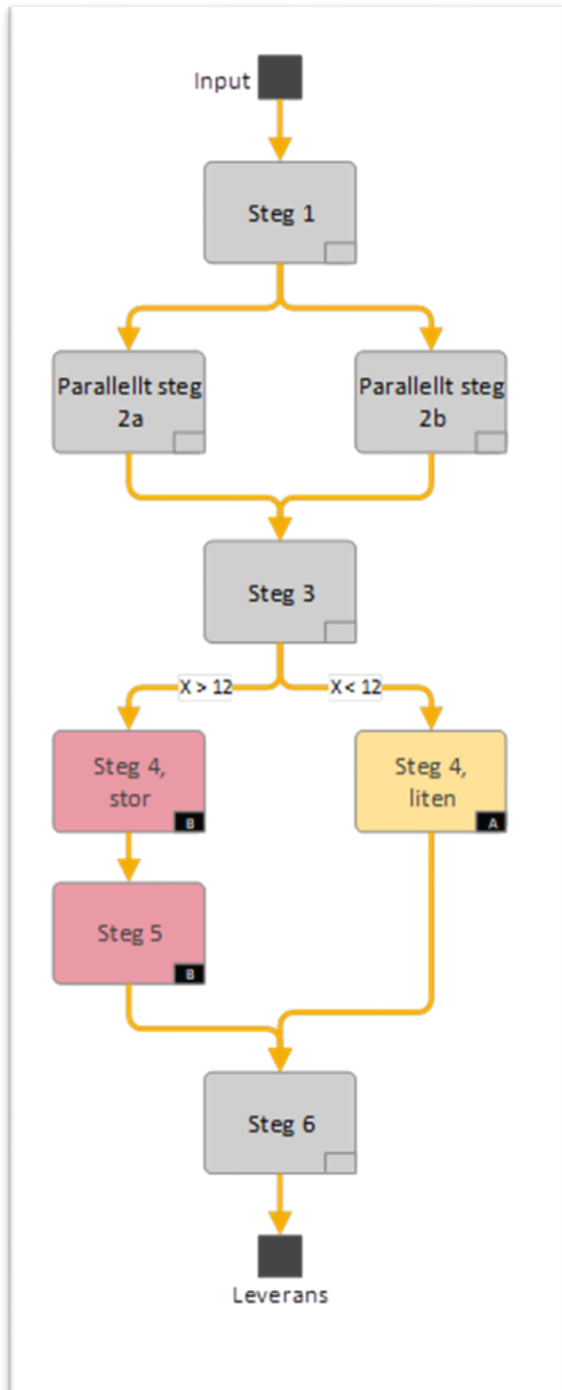

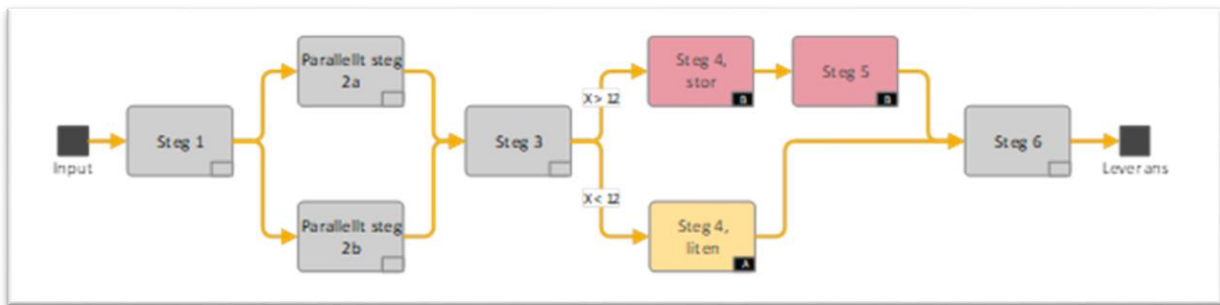
Figur 5 Enkelt flöde ritat med SmartArt Lodrätt sparrlista

Vanliga flöden

Vanliga flöden är dock sällan enkla nog för SmartArt. Då får vi rita med symboler i Word, Powerpoint eller Visio. Vi behöver rita ut pilar mellan processtegen för att följderna ska bli tydliga. Ett flöde uppifrån och ner är att föredra för att bättre passa användning av mobiltelefoner och läsplattor samt publicering på

pappersdokument. Om utförare ska anges i bilden görs det i första hand som text eller färg och/eller symbolkoder och i andra hand som simbanor. Vägval ska anges som kriterier i text på flödespilarna. Vid behov kan vägvalen poängteras med romber.

Detaljera, analysera eller utveckla en process

För att analysera och utveckla en process räcker det inte att titta på processtegen. Gränssnitten måste finns med dvs. beskrivningsnivå 5 och 6 (Se bilaga 1). Det är nämligen gränssnitten som definierar var ett processteg börjar och slutar. Gränssnitten kan definieras objektivt medan processtegen alltid till viss del kommer att påverkas av den som utför steget, subjektet.

- Gränssnitt är objektiva.
- Aktiviteter är subjektiva.

VGR system

För visuell detaljering av processer förordas VGR system. Symboler, relationspilar och uppbyggnad gör att processkartorna kan läsas intuitivt av vem som helst utan utbildning i notationen. Notationen innehåller många detaljer som den otränade kanske inte uppfattar men som mer eller mindre medvetet blir en kunskap ju fler kartor man läser.

Metoden är så strukturerad att det går, om den används korrekt och utförligt, att automatiskt generera textbeskrivningar av processen från processkartan. Därmed kan den visuella dokumentationen tillgodose även behovet av en textuell beskrivning om så önskas.

Detaljeringsgrad

Det är alltid syftet med processkartan som styr detaljeringsgraden. Om syftet är generell analys, utveckling och förklaring av en process är det lämpligt att beskriva en process så att

- processens utbyte/gränssnitt med omgivningen framgår och
- avgränsning mellan processens olika aktörer framgår.

Om det finns skrivna detaljerade instruktioner om hur ett arbetsmoment ska utföras är det troligt att det inte är lämpligt att rita upp dessa instruktioner. Det räcker då med att visualisera själva arbetsmomentet, som ett processteg eller en aktivitet, och sedan länka till de skrivna instruktionerna. Instruktionerna kan visualiseras som ett styrande eller stödjande objekt. Å andra sidan är kanske instruktionerna inte fullt så detaljerade och kanske ska de ersättas av en visuell beskrivning istället.

Den visuella bilden har fördelar i övergripande beskrivningar. Ju mer detaljerat processen ska beskrivas desto troligare är det att skriven text, en tabell eller checklista, är att föredra.

Kartläggning

Vid själva kartläggningen har man ofta behov av fler detaljer än vad man siktar på i den färdiga kartan. De djupare detaljerna hjälper till att förstå så att nivån ovanför blir rätt. Ofta är aktörerna viktiga att visualisera, beskrivningsnivå 7 (Se bilaga 1). För att inte begränsa deltagarna under kartläggningen är det viktigt att tillåta även andra fenomen som krav, mål, risker, indikatorer etc, beskrivningsnivå 8 (Se bilaga 1). Det är dock inte säkert att alla detaljer som används under själva kartläggningen också ska finnas med som visuella element på den färdiga kartan.

Vid kartläggning framgår hur viktigt de objektiva gränssnitten är. Genom att enas om definitionen av ett gränssnitt blir det tydligt i vilket/vems processteg olika ansvar ligger.

Aktörer kan antingen visualiseras som symboler eller som simbanor.

Automatisera en process

Om syftet med processbeskrivningen är att automatisera processen är visualisering ofta att föredra. Det finns flera olika notationer för sådan visualisering men den enda standard som fått allmän spridning är BPMN 2.0. VGR BPMN är detsamma som BPMN men med symbolerna färgsatta så att de matchar symbolerna i de andra symboluppsättningarna.

Ursprungstanken med BPMN är att visualiseringen ska kunna läsas av både maskiner och människor. Det kan den men människorna måste utbildas i notationen, inte mycket, men dock. Därmed är den inte lämplig för processvisualiseringar avsedda för andra än processnördar.

Steket från VGR System till VGR BPMN är dock inte stor för den insatte. En detaljerad processkarta i VGR System kan vara ett mycket bra underlag till

automatisering av en process och genom att översätta den till VGR BPMN blir det tydligt vilka detaljer som saknas för automatisering.

När syftet med processvisualiseringen är att automatisera processen bör VGR BPMN användas.

Vill du veta mer om BPMN 2.0 går det att hitta mycket information på nätet.

Simulering och optimeringsberäkning

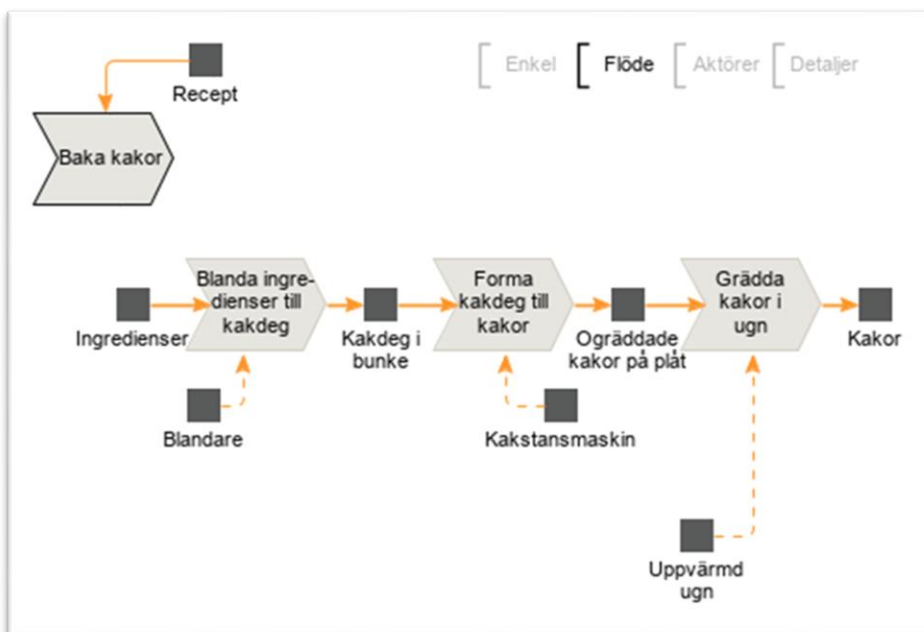
Processkartor kan också vara bra underlag för simulering och optimeringsberäkning av processer. I dagsläget har VGR inga särskilda rekommendationer för symboler eller notation för sådant arbete annat än att i möjligaste mån följa de allmänna råden.

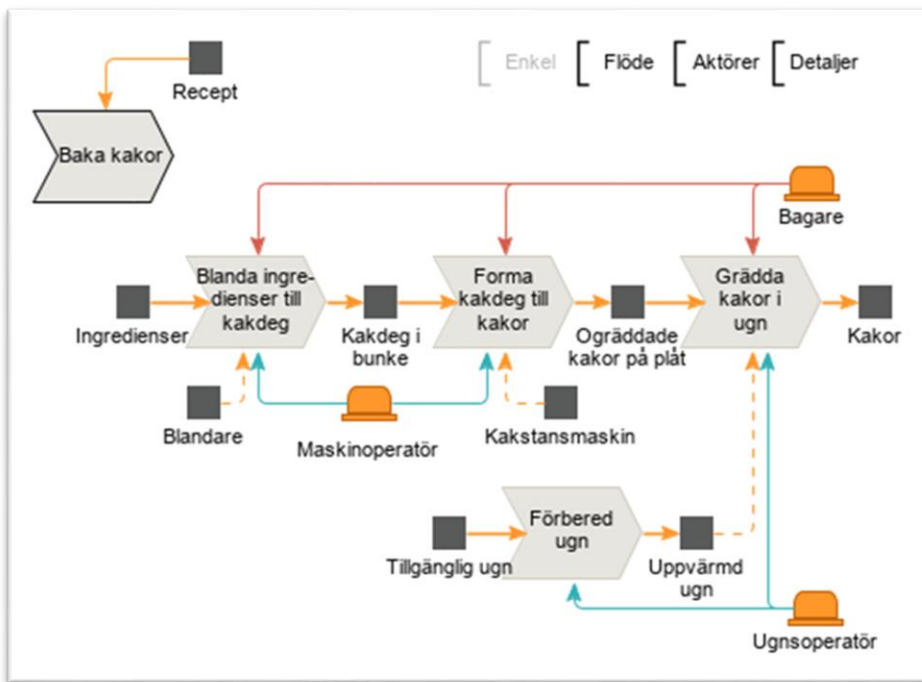
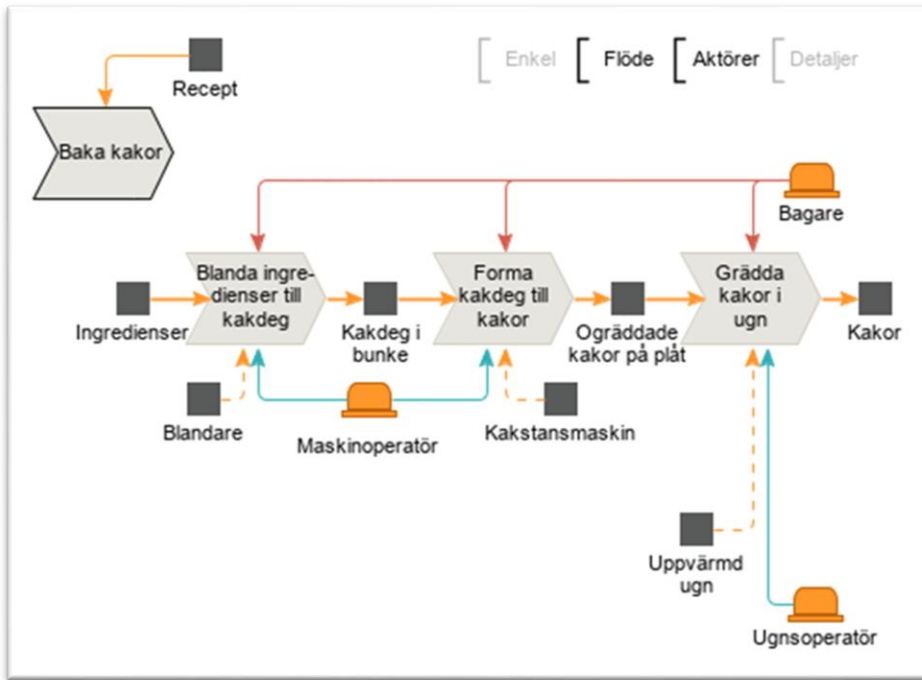
Stödja flera syften med lager

När det väl finns en bild av processen börjar den användas i många sammanhang och i syften som den inte alls är avsedd för. Det leder ofta till problem och kompromisslösningar om vilken information som ska visualiseras och hur. Det kan lösas genom att skapa flera kartor av samma process, varje karta med sitt syfte. Detta leder till ökad förvaltning och kan också leda till problem när processen utvecklas och kartorna uppdateras lite olika med risk för missförstånd som följd. Ibland är det värt denna ökade förvaltning och hantering av risker men oftast räcker det med en enklare lösning – att rita alla detaljer i olika informationslager och ge användare möjlighet att slå av och på dessa informationslager.

Detaljer i lager

En processkarta med detaljer som kan visas i olika lager måste anpassas till alla lager. Kartan blir kanske inte optimal för alla vyer men förhoppningsvis tillräckligt bra. Figur 7 visar hur samma processkarta visas med olika informationslager påslagna. Det är alltså samma bild men genom att slå av och på olika informationslager kommer olika mycket detaljer från bilden att visas.

Figur 6 Processkarta med information i olika lager

Notation - Symbolspråk

Enligt tidigare avsnitt avgör syftet med processkartan om vi ska använda SIPOC, VGR enkel, VGR system eller VGR BPMN. Med det valet följer också tillhörande notationer (symbolspråk). Val av verktyg kommer också att påverka utformningen av de grafiska elementen i den visuella bilden. Även om dessa val redan är gjorda kvarstår en tämligen stor valfrihet vid utformning av de grafiska elementen i processkartan.

För att bidra till Målsättning och Principer finns riktlinjer även för processnotation. VGR:s notation framgår av mallar och exempel.

Vid formandet av VGR:s notation har ett antal principer använts.

Principer för notation - symbolspråk

Allmänt

- Grafiska element ska tillföra värde och fungera väl tillsammans. Färggradients, skuggningar och 3D-effekter ska inte användas om de inte tillför värde.
- Sträva efter en balans mellan starka kontraster, för tydlighet och läsbarhet, och svaga kontraster, för helhet och trevlig upplevelse. Detta gäller kontraster i ljus/mörkt såväl som färg, storlek och vinklar och hörn (skarpa hörn vs rundade)
- Utformningen av symboler ska bidra till förståelsen av själva objektet så väl som till förståelse av hela kartan.
- Om färg ska väljas – använd VGR:s färgpanel.

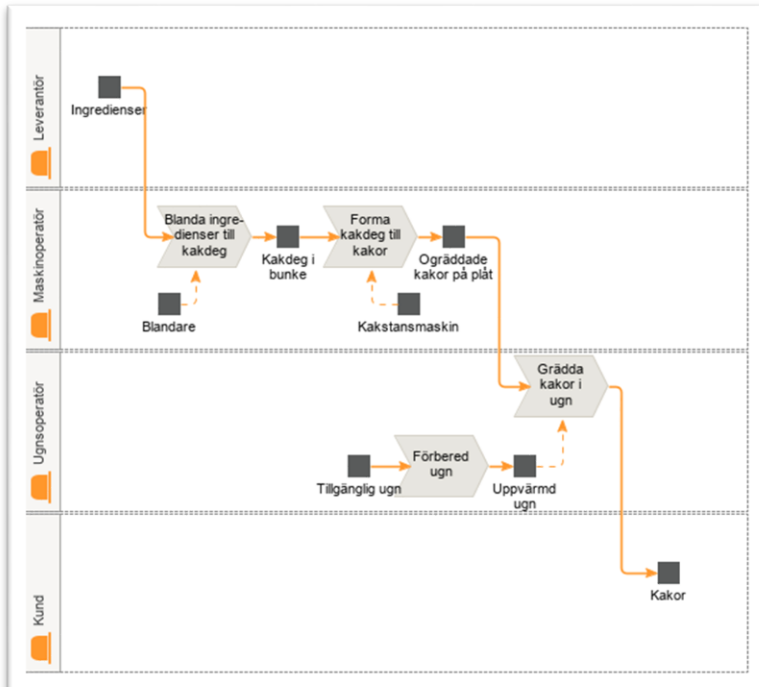
Relationspilar – linjer mellan symboler

- Vågräta och lodräta:
Relationspilar är företrädesvis vågräta och lodräta. Sneda/diagonala eller kurviga pilar undviks eftersom de stör läsriktning.
- Flera likadana pilar sammanstrålar:
Om en symbol skickar flera relationspilar av samma typ ska dessa ritas som en linje till dess de behöver skiljas åt. Detta minskar mängden streck i processkartan och bidrar till ökad läsbarhet. På samma sätt ska flera relationspilar av samma sort till samma symbol sammanstråla i ett gemensamt pilhuvud.

- Rundade knän:
Där pilarna ändrar riktning från vågrät till lodrät, och vice versa, ska knän/hörn/vinklar ritas med rundning. Rundningen gör att riktningen blir tydlig när pilar avviker från varandra eller strålar samman.
- Planskilda korsningar:
Om en relationspil ska korsa en annan pil ska korsningen markeras med en liten båge eller på annat sätt göras tydligt att pilarna ligger i olika plan och inte sammanstrålar.
- Korsade inte symboler:
Undvik att dra relationspilar över eller under symboler.

Simbanor och HUKI

När behovet av att tydliggöra vem som gör vad och hur flödet går mellan olika aktörer kan man använda simbanor, ofta kallade swimlanes. Varje simbana representerar då en aktör och när ett processteg placeras i en simbana betyder det att aktören utför steget.

Simbanorna kan representera annat än aktörer som exempelvis IT-stöd eller platser men då betyder placeringen i simbanan något annat. Fördelen med simbanor är alltså att de förtydligar "förflyttningen" mellan olika fenomen. Å

andra sidan blir det önskade huvudflödet inte en rak linje som är lätt att följa. Det är tydligt att syftet med processkartan får avgöra vilken notation vi använder.

En svårighet med simbanor är att tydliggöra vad det betyder att placera en symbol i simbanan. Det kan tyckas uppenbart att Maskinoperatören utför processteget ”Forma kakdeg till kakor” men vad betyder det att objektet ”Ogräddade kakor på plåt” också ligger i den simbanan?

En annan svårighet är om vi vill notera flera olika aktörer till samma processteg särskilt om vi vill att de har olika relation till processteget - en utförare och en huvudansvarig. Den internationella standarden RACI anger fyra olika typer av involverade aktörer till ett processteg: responsible, accountable, consulted, informed. På svenska översätts det till HUKI: huvudansvarig, utförare, konsulteras, informeras. Att rita upp detta med simbanor är bökiigt och oftast är det bättre att använda rollsymboler som kopplas till processteget med relationspilar med olika betydelse. Om det är många aktörer involverade på många olika sätt i processkartan kan det vara lämpligt att göra en HUKI-matris vid sidan av kartan.

Men simbanor kan ändå vara värt att överväga. Ibland kan de även fungera i lodräta processkartor.

Hänvisning till mer information

Till symboler i processkartan kan höra beskrivande text, länkar till dokument och webbsidor samt länkar till andra processkartor. En länk till en processkarta som beskriver hur processteget ser ut ”inuti” brukar kallas en nedbrytning.

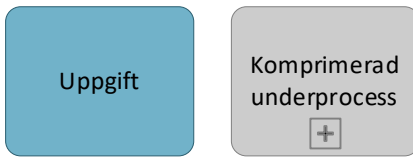
Det är viktigt att det tydligt visualiseras att det finns mer information som beskrivande text, länkar och nedbrytningar. Samtidigt får skillnaden inte vara för stor mellan en symbol med tilläggsinformation och en symbol utan.

Det rekommenderade sättet att markera att tilläggsinformation finns på en symbol är att lägga till en mindre symbol.

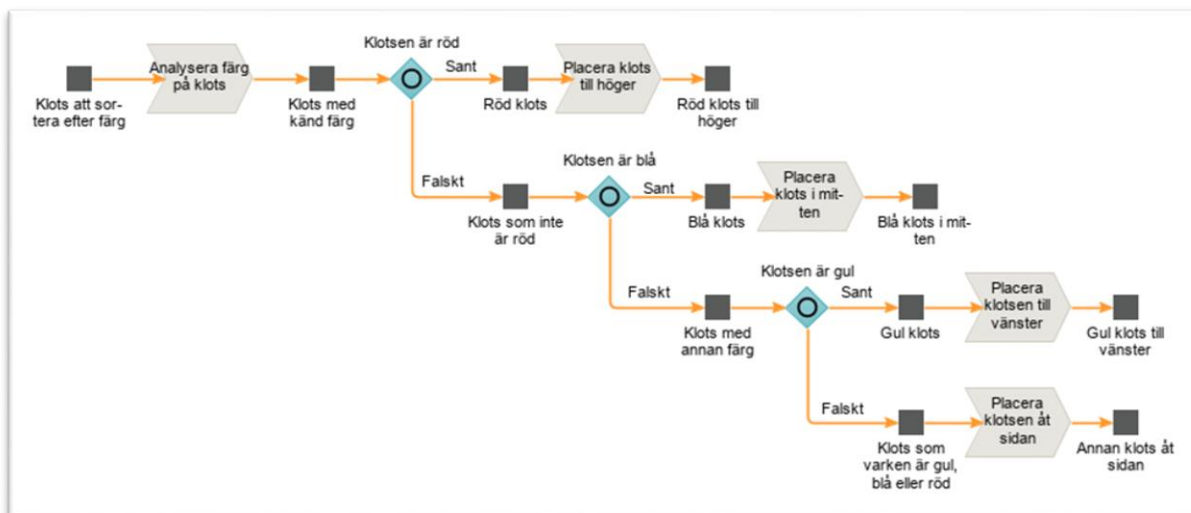
I BPMN pratar man ofta om uppgift och komprimerad underprocess. Uppgift är det vi annars kallar aktivitet eller (odetaljerat) processteg och komprimerad

underprocess är det vi annars kallar processteg nedbruten till egen processbeskrivning.

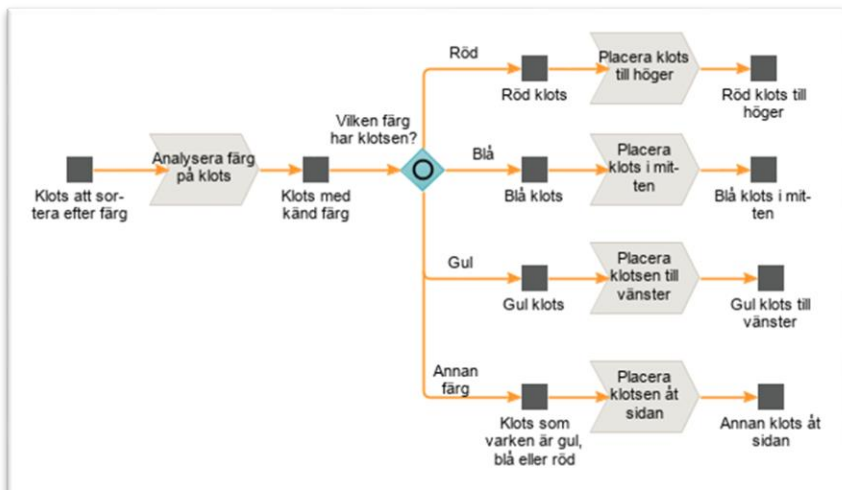

Vägval, beslut

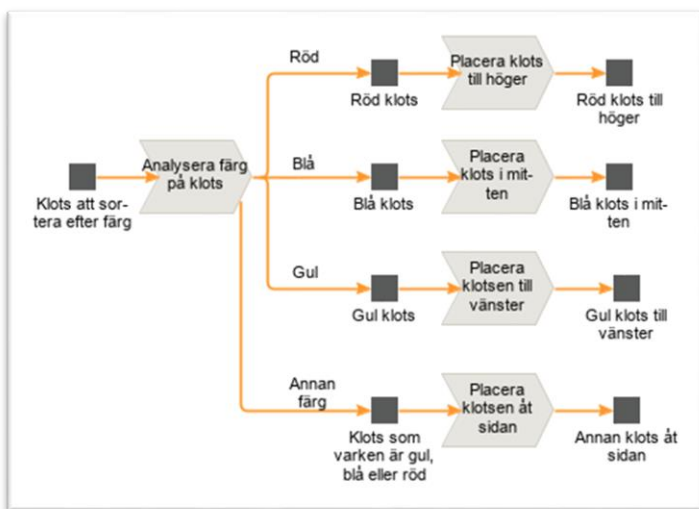
Vägval kan ritas på flera olika sätt. Enligt det metodmässigt mest korrekta är alla vägval ytterst ett val mellan sant och falskt. Vi formulerar vägvalsfrågan (eller egentligen påståendet) så att värdet sant fortsätter rakt fram och värdet falskt går nedåt. Finns det flera val är det egentligen flera val mellan sant och falskt.

Detta må vara metodiskt korrekt men är inte särskilt lättläst. För att förenkla gör vi om vägvalet så att vi med en gång kan välja mellan de alternativ som finns. För att skilja på de olika alternativen skriver vi på pilarna vad kriteriet för att följa den pilen är.

När vi nu ändå har skrivit på pilen kan vi göra bilden ännu enklare.

Vid detta enklare skrivsätt behövs ingen symbol för vägval. Notera hur alternativet Annan färg inte lämnar processteget på samma ställe som de andra alternativen. På detta sätt visualiseras att detta är något avvikande. Är detta något ovanligt kan det läggas i ett lager för detaljer. Vi skulle också kunna använda en relationspil för sekundärt flöde som har en annan färg än flödespilen.

Ibland har man behov av att accentuera vägvalet och då är det lämpligt att använda romben som visuellt gör det tydligare att här väljer vi väg.

Denna guide är sammanställd i januari 2022, med mindre justeringar hösten 2022 och hösten 2024, av Sven Tåpptorp, VGR, Koncernkontoret, Staben för kansli och säkerhet.

Bilaga 1

Utdrag från VGR:s guide om processbeskrivning.

<https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs/6975-1588505266-40/surrogate/Processbeskrivning%20-%20Guide.pdf>

” [...]

Processbeskrivningsnivåer

Som stöd för oss som beskriver processer har vi processbeskrivningsnivåer. För varje ny nivå tillkommer mer information om processen. När vi nått en nivå som är tillräcklig för att tillgodose behovet av processbeskrivningen behöver vi inte bygga på med fler nivåer. Nivåerna är byggda så att det fungerar att olika processer är beskrivna till olika nivåer. Har angränsande processer behov av att vi beskriver vår process ytterligare, behovet av beskrivning har alltså förändrats, så kan vi enkelt lägga till nivåer när det väl är dags.

Beskrivningsnivåer är nästan som detaljeringsgrad men eftersom det ordet kan leda tanken fel, att det är storleken, omfattningen eller den upplevda betydelsen som avgör, så pratar vi istället om beskrivningsnivåer.

Tips!

Beskrivningsnivåer är kan vara svårt att förstå utanför processbeskrivningsvärlden. Det är lite som färgkoder vid färgläggning eller gängstigning vid bultmontering. Viktiga detaljer för att det ska bli rätt men lite svårt att förstå nyttan med för den som inte är insatt. Det kan vara bättre att prata om processbeskrivningsfrågor istället.

Vi har först tre nivåer för att beskriva processens yttre och sedan tre likadana nivåer som beskriver processens inre. Dessutom finns en nivå för aktörer och en för annat viktigt. Varje nivå har ett syfte eller användningsområde som ger en idé om till vilken beskrivningsnivå processen behöver beskrivas för att behovet ska tillgodoses.

Nivå		Innehåll	Syfte
Yttre	1	<ul style="list-style-type: none"> - Namn på processen - Kortfattad beskrivning av vad processen gör 	För att kunna tala om processen. Den är identifierad.
	2	<ul style="list-style-type: none"> - Syftet med processen <ul style="list-style-type: none"> . anledning till att processen finns. - Inleveranser till processen som förädlas <ul style="list-style-type: none"> . och varifrån dessa kommer. - Leveranser från processen <ul style="list-style-type: none"> . och vart dessa går. - Namnet på processen i korrekt form. <ul style="list-style-type: none"> ◦ Namnet ska inledas med ett verb i infinitivform. 	Placera processen i sitt sammanhang, övergripande
	3	<ul style="list-style-type: none"> - Ägare av processen. - Styrande förutsättningar (objekt). <ul style="list-style-type: none"> . Exempelvis: regler, riktlinjer, planer, lagar, recept, order. - Stödjande förutsättningar (objekt). <ul style="list-style-type: none"> . Exempelvis: förbrukningsmaterial, utrustning, resurser, lathundar, - Trigger - Händelse som får processen att starta. <ul style="list-style-type: none"> . Om behov finns 	Hålla ordning på processens relationer till sin omgivning
Inre	4	<ul style="list-style-type: none"> - Processens ingående steg och dess ordning 	Identifiera processens innehåll
	5	<ul style="list-style-type: none"> - Syfte med ingående steg. - Delleveranser mellan ingående steg. - Korrekt namnform på ingående steg 	Relatera processens delar till varandra
	6	<ul style="list-style-type: none"> - Styrande förutsättningar för ingående steg. - Stödjande förutsättningar för ingående steg. - Trigger för ingående steg. Om behov finns. 	Möjliggöra analys och utveckling av processen
Aktörer	7	<ul style="list-style-type: none"> - Aktörer för ingående steg. <ul style="list-style-type: none"> . Huvudansvarig, Utförare, Konsulteras eller Informeras 	Tydliggöra ansvar och involvering i processen
Annat	8	<ul style="list-style-type: none"> - Utförligare beskrivning av respektive ingående del, steg, objekt, aktörer. - Tilläggsinformation <ul style="list-style-type: none"> . Exempelvis: måltal, indikatorer, uppföljning, koppling till strategier och så vidare. 	Detaljera och klä processen

Nivå 7 och 8 är inte beroende av att allt i underliggande nivåer är beskrivet.

[...]”